

PATVIRTINTA
Šiaulių rajono savivaldybės tarybos
2023 m. vasario 28 d. sprendimu Nr. T-36

ŠIAULIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

ŠIAULIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS 2021 METŲ ATASKAITA

Kuršėnai, 2023

TURINYS

ĮVADAS	3
I SKYRIUS. BENDROJI DALIS	4
1.1. DEMOGRAFINĖ IR SOCIOEKONOMINĖ BŪKLĖ	4
1.2. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)	6
1.3. ŠIAULIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS ...9	9
II SKYRIUS. SPECIALIOJI DALIS	11
2.1. IŠVENGIAMAS MIRTINGUMAS	11
2.2. SUSIŽALIJIMAI DĖL NUKRITIMŲ (W00-W19) 65+ METŲ AMŽIAUS GRUPĖJE	12
2.3. TRANSPORTO ĮVYKIUOSE PATIRTOS TRAUMOS (V00-V99)	14
APIBENDRINIMAS	17
REKOMENDACIJOS	18

ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Šiaulių rajono savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai. Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetas kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms.

Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis), pasirinktos 3 pagrindinio rodiklių sąrašo reikšmės, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis yra prasčiausia, palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis. Sudarytas Šiaulių rajono savivaldybės probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašas. Šiose srityse atlikta atrinktų rodiklių išsami analizė ir vertinimas, pateiktos rekomendacijos.

Šiaulių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2021 metų ataskaitoje pateikti statistiniai duomenys buvo renkami pagal 2022 metų duomenų šaltinių teikiamą informaciją: gyventojų mirtingumas, gimstamumas, sergamumas neinfekcinėmis ir infekcinėmis ligomis, traumų skaičius ir pan.

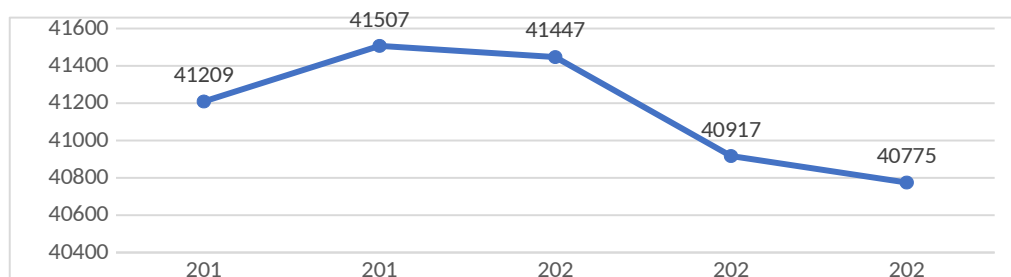
Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacine sistema sveikstat.hi.lt

I SKYRIUS. BENDROJI DALIS

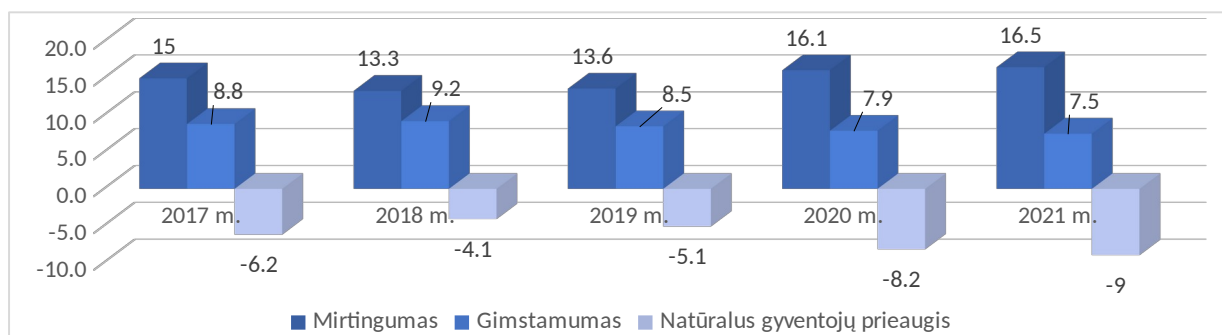
1.1. DEMOGRAFINĖ IR SOCIOEKONOMINĖ BŪKLĖ

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2022 m. pradžioje Šiaulių rajone gyveno 40 775 žmonės (19 579 vyrai ir 21 196 moterys), tai sudarė 1,45 proc. Lietuvos populiacijos. Šiaulių rajone 1 000 vyrų teko 1 083 moterys, t. y. moterų gyveno 1,08 karto daugiau nei vyrų. 2021–2022 m. gyventojų skaičius Šiaulių rajone sumažėjo 0,3 proc. Per pastaruosius penkerius metus Šiaulių rajone gyventojų skaičius sumažėjo 1,05 proc. (žr. 1 pav.).

1 pav. Gyventojų skaičius Šiaulių rajone 2018 – 2022 m. pradžioje (abs. sk.), šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

Per 5 metus gimstamumas Šiaulių rajone sumažėjo apie 16,7 proc. Lyginant su 2020 m. duomenimis, 2021 m. Šiaulių rajone gimstamumas sumažėjo apie 7,3 proc., gimė 24 kūdikiais mažiau (2020 m. – 329 kūdikiai, 2021 m. – 305 kūdikiai). 2021 m. gimė daugiau mergaičių nei berniukų (142 vyr. giminės ir 163 mot. giminės). 2021 m. gimstamumas buvo mažiausias per 5 metus (žr. 2 pav.).

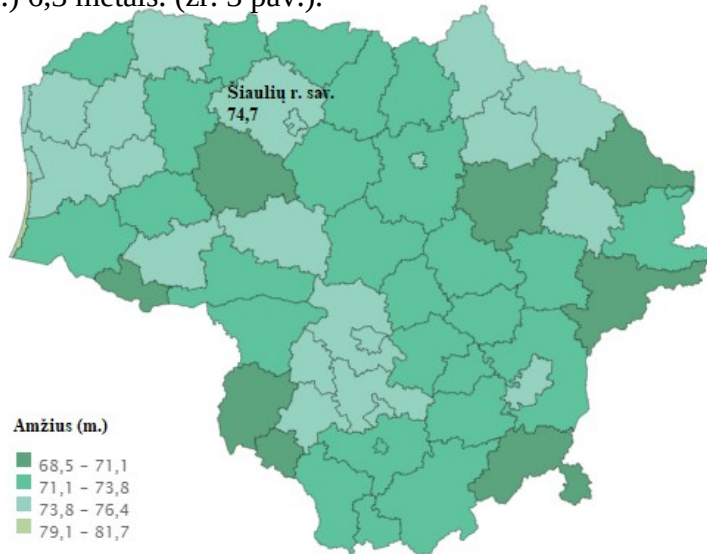
2 pav. Natūrali gyventojų kaita Šiaulių rajone 2017 – 2021 m. (1 000 gyv.), šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

Per 5 metus mirtingumas Šiaulių rajone padidėjo 8,0 proc. 2021 m. mirė 674 asmenys (318 vyrų ir 356 moterys). Lyginant su 2020 m. duomenimis, 2021 m. mirtingumas Šiaulių rajone padidėjo apie 1,0 proc. Per penkerius metus mažiausias mirtingumas Šiaulių rajone buvo 2018 m. (žr. 2 pav.).

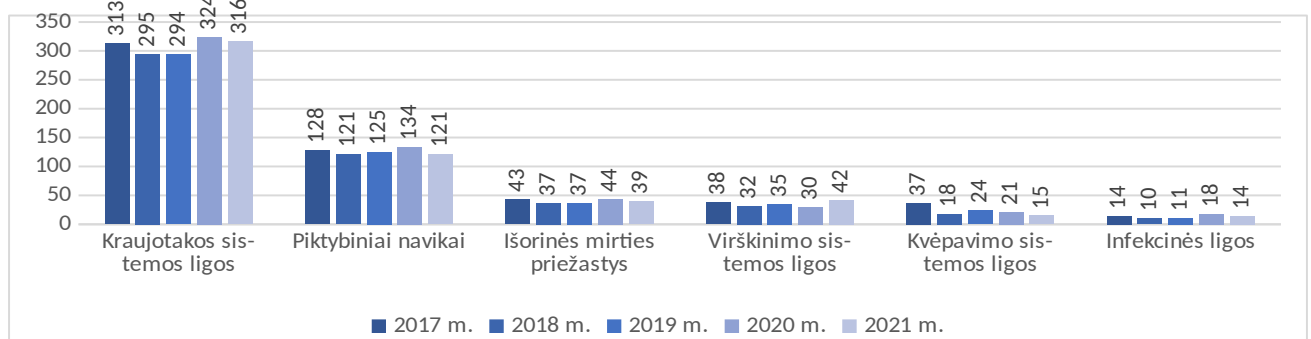
Natūralus gyventojų prieaugis Šiaulių rajone penkerių metų laikotarpiu vis dar lieka neigiamas. Penkerių metų laikotarpiu šis rodiklis buvo didžiausias 2018 m. -4,1 atvejų 1000-čiui gyventojų, mažiausias – 2021 m. -9,0 atvejų 1000-čiui gyventojų (žr. 2 pav.).

Vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės (metais) skirtumai tarp savivaldybių yra nedideli. Lyginant su Lietuvos vidurkiu, 2021 m. Šiaulių rajono gyventojų vidutinė gyvenimo trukmė yra 0,5 metų ilgesnė už Lietuvos vidurkį (Lietuvos – 74,2 m., Šiaulių rajonas – 74,7 m.). Lyginant su kitomis savivaldybėmis, Šiaulių rajono gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė nuo ilgiausios gyvenimo

trukmės skiriasi (Neringos savivaldybė – 80,3 m.) 5,6 metais, o nuo trumpiausios (Šalčininkų rajono savivaldybė – 68,4 m.) 6,3 metais. (žr. 3 pav.).

3 pav. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė 2021 m., šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt

4 pav. Pagrindinės mirties priežastys Šiaulių rajono savivaldybėje 2017–2021 m. (abs. sk.), šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt

2021 m. Šiaulių rajono savivaldybėje mirė 7 žmonėmis daugiau nei 2020 m. (2020 m. – 667, 2021 m. – 674). Pagrindinėmis mirties priežastimis išlieka kraujotakos sistemos ligos, kurios 2021 m. Šiaulių rajone nusinešė 316 gyvybių, tai yra 2,5 proc. mažiau nei 2020 m., bet 0,9 proc. daugiau nei 2017 m. Mirčių dėl piktybinių navikų užfiksuota 9,7 proc. mažiau nei 2020 m. bei 5,5 proc. mažiau nei 2017 m. (2021 m. – 121, 2020 m. – 134, 2017 m. – 128). Šiaulių rajone 2021 m. pastebimas 11,4 proc. mirčių dėl išorinių mirties priežasčių sumažėjimas, palyginus su 2020 m. (2020 m. – 44, 2021 m. – 39). Pastebimas 29 proc. mirčių dėl virškinimo sistemos ligų padidėjimas, palyginus su 2020 m. (2020 m. – 30, 2021 m. – 42). Šiaulių rajone 2021 m. pastebimas 28,5 proc. mirčių dėl kvėpavimo sistemos ligų sumažėjimas, palyginus su 2020 m. (2020 m. – 21, 2021 m. – 15). Tai yra mažiausias mirusiųjų nuo kvėpavimo sistemos ligų skaičius per penkerius metus. Taip pat pastebimas 22,2 proc. mirčių nuo infekcinių ligų sumažėjimas, palyginus su 2020 m. (2020 m. – 18, 2021 m. – 14) (žr. 4 pav.).

1.2. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)

Ataskaitoje pateikiami ir aprašomi 2021 m. visuomenės sveikatos būklę atspindintys duomenys Šiaulių rajono savivaldybėje, lyginant su praėjusių metų rodikliais bei Lietuvos vidurkiu. Pateikti rodikliai (iš Valstybės perduotų savivaldybėms visuomenės sveikatos stebėsenos pagrindinių rodiklių sąrašo) atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos programos (toliau – LSP) tikslai bei jų uždaviniai.

PRS analizės ir interpretavimo tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir kokių intervencijų / priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis), pasirinktos 3 pagrindinių rodiklių sąrašo reikšmės, kurių rodiklio ar pokyčio kryptis yra prasčiausia, palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis (raudonos spalvos pagrindinių rodiklių sąrašo reikšmės). Sudarytas Šiaulių rajono probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašas. Šiose srityse atlikta atrinktų rodiklių detali analizė ir vertinimas. Parengtos rekomendacijos.

Vadovaujantis šviesoforo principu, savivaldybės suskirstytos į grupes:

- rodiklis, kuris atspindi geriausią situaciją, yra priskiriamas prie savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei ir žymimas žalia spalva;
- rodiklis, kuris atspindi prastą situaciją, yra priskiriamas prie savivaldybių su prastais rodikliais grupei ir žymimas raudona spalva;
- geltona spalva žymimas rodiklis, kuris interpretuoja Lietuvos rodiklį.

1 lentelė. Šiaulių rajono savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis, 2021.

Rodiklis	Savivaldybės reikšmės		Lietuvos reikšmės		
	Rodiklis	Santykis: savivaldybė/ Lietuva	Rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė
Strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai					
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)	74,7	1,01	74,2	68,4	80,3
Išvengiamas mirtingumas (proc.)	31,9	1,17	27,2	22,4	37,7
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį					
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą					
Savižudybių skaičius (X60-X84) 100 000 gyventojų	29,4	1,46	20,1	4,6	46,8
Standartizuotas mirtingumas nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.	26,0	1,34	19,4	3,3	47,6
Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyv.	12,2	0,33	37,3	5,8	68,3
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1000 moksl.	38,0	0,59	64,4	38,0	232,7
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos (proc.)	6,1	1,21	5,0	1,3	8,6
Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv.	-3,5	2,05	-1,7	-28,3	44,3
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu					
Mirtingumas nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100	95,5	1,11	86,3	55,2	207,1

000 gyv.					
Standartizuotas mirtingumas nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	91,6	1,10	83,1	47,0	172,5
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, skaičius 1000 moksl.	313,2	1,00	312,0	75,2	572,7
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyv.	33,6	1,42	23,7	2,3	73,9
Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (tik nauji) (TB registro duomenys)	24,5	1,25	19,6	5,5	60,4
Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (nauji+recidyvai) (TB registro duomenys)	26,9	1,20	22,4	7,3	63,8
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką					
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą					
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, skaičius 10 000 gyv.	1,2	1,13	1,0	0,0	3,8
Traumų dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje skaičius 10 000 gyv.	151,1	1,21	124,5	66,9	168,8
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.	76,4	1,32	57,9	40,9	118,8
Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duomenys)	21,3	1,01	21,1	0,0	82,1
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį					
Mirtingumas nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	0,0	0,00	5,1	0,0	23,3
Standartizuotas mirtingumas nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	0,0	0,00	4,9	0,0	21,7
Mirtingumas nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	22,0	1,22	18,0	0,0	55,3
Standartizuotas mirtingumas nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	22,1	1,26	17,5	0,0	52,4
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių					
Mirtingumas transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	12,2	1,85	6,6	0,0	22,8
Standartizuotas mirtingumas transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	13,2	2,03	6,5	0,0	25,3
Pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	2,4	1,50	1,6	0,0	9,6
Standartizuotas pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	3,0	1,93	1,5	0,0	9,8
Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) skaičius 100 000 gyv.	63,7	1,26	50,5	93,0	19,1
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą					
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	235,7	0,25	932,7	36,4	32956,2
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams (proc.)	54,0	Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams (proc.)	49,4	Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų	Nėra duomenų
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą					
3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą					
Mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių	2,4	0,70	2,9	0,0	12,9

100 000 gyv.					
Standartizuotas mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	2,1	0,72	3,0	0,0	17,9
Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	26,9	1,12	24,1	0,0	57,8
Standartizuotas mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	26,0	1,13	22,9	0,0	55,2
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) 100 000 gyv.	22,0	0,27	82,7	0,0	460,0
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai tabako licencijai	228,2	1,15	199,2	70,3	385,8
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai alkoholio licencijai	230,8	1,32	175,2	35,1	359,7
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius					
Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	36,0	1,00	36,2	1,5	63,1
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius					
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais					
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) skaičius 1 000 gyv.	12,5	0,84	14,8	10,1	35,1
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto skaičius 18+ m. 1 000 gyv.	0,9	0,56	1,6	0,7	2,9
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą					
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	2,8	1,54	1,8	1,6	6,8
Šeimos gydytojų skaičius 10 000 gyv.	5,6	0,77	7,3	2,8	14,1
Apsilankymų pas gydytojus skaičius 1 gyv.	8,1	0,92	8,8	6,5	11,5
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (nauji atvejai) (TB registro duomenys)	2,4	1,01	3,5	0,0	19,4
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (visi) (TB registro duomenys)	2,4	1,00	2,4	0,0	15,6
Sergamumas ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyventojų (ULAC duomenys)	1,0	0,57	1,7	0,0	4,8
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą					
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių	0,0	0,0	3,1	0,0	21,1
2 metų vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys (proc.)	96,1	1,09	88,4	78,2	98,9
1 metų vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielitito, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės) (proc.)	96,2	1,07	90,1	63,0	98,2
Vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje (proc.)	15,9	1,39	11,4	1,8	48,8
Vaikų (7–17 m.), neturinčių eduoones pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	19,7	0,86	22,7	9,0	32,8
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 15–17 m. moterų	6,9	2,50	2,7	0,0	12,4
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę					
Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	773,6	0,95	820,3	387,6	1517,9

Standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	763,9	0,95	805,1	662,3	1381,0
Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	296,2	1,07	275,9	178,7	429,8
Standartizuotas mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	280,6	1,08	259,5	163,8	337,8
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	186,1	1,00	186,0	63,2	500,2
Standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	184,0	1,02	180,8	76,5	401,7
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	56,6	0,81	69,4	42,0	86,0
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 metų laikotarpiu dalyvavusi krūties vėžio programoje	47,1	1,04	45,5	13,0	61,9
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 3 metų laikotarpiu dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	51,8	0,97	53,4	31,8	76,0
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), 2 metų laikotarpiu dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje	47,6	0,99	48,1	24,2	66,2
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi ŠKL programoje	52,8	1,12	47,2	24,8	70,0

1.3. ŠIAULIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Iš 1 lentelėje „Šiaulių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“ pateiktų PRS rodiklių reikšmių Šiaulių rajono savivaldybėje palyginimo su atitinkamu Lietuvos vidurkiu rodikliu matyti, kad 2021 m.:

- Rodiklis „Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyv.“
- Rodiklis „Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1000 moksl.“
- Rodiklis „Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv.“
- Rodiklis „Mirtingumas nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.“
- Rodiklis „Standartizuotas mirtingumas nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.“
- Rodiklis „Išvengiamų hospitalizacijų (IH) skaičius 1 000 gyv.“
- Rodiklis „Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto skaičius 18+ m. 1 000 gyv.“
- Rodiklis „Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių“
- Rodiklis „2 metų vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys (proc.)“
- Rodiklis „1 metų vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės) (proc.)“
- Rodiklis „Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv.“
- Rodiklis „Standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv.“
- Rodiklis „Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi ŠKL programoje“

Septynių Šiaulių rajono savivaldybės 2021 m. rodiklių reikšmės patenka į prasčiausių savivaldybių kvintilijų grupę (raudonoji zona):

- Rodiklis „Išvengiamas mirtingumas“

- Rodiklis „Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos (proc.)“
- Rodiklis „Traumų dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje skaičius 10 000 gyv.“
- Rodiklis „Mirtingumas transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.“
- Rodiklis „Standartizuotas mirtingumas transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.“
- Rodiklis „Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) skaičius 10 000 gyv.“
- Rodiklis „Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 15–17 m. moterų“

Kiti lentelės rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (geltonoji zona).

Remiantis profilio rodikliais, kaip prioritetinės sveikatos problemos, pasirinkti šie rodikliai:

- Išvengiamas mirtingumas (proc.)
- Traumų dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje skaičius 10 000 gyv.
- Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) skaičius 10 000 gyv.

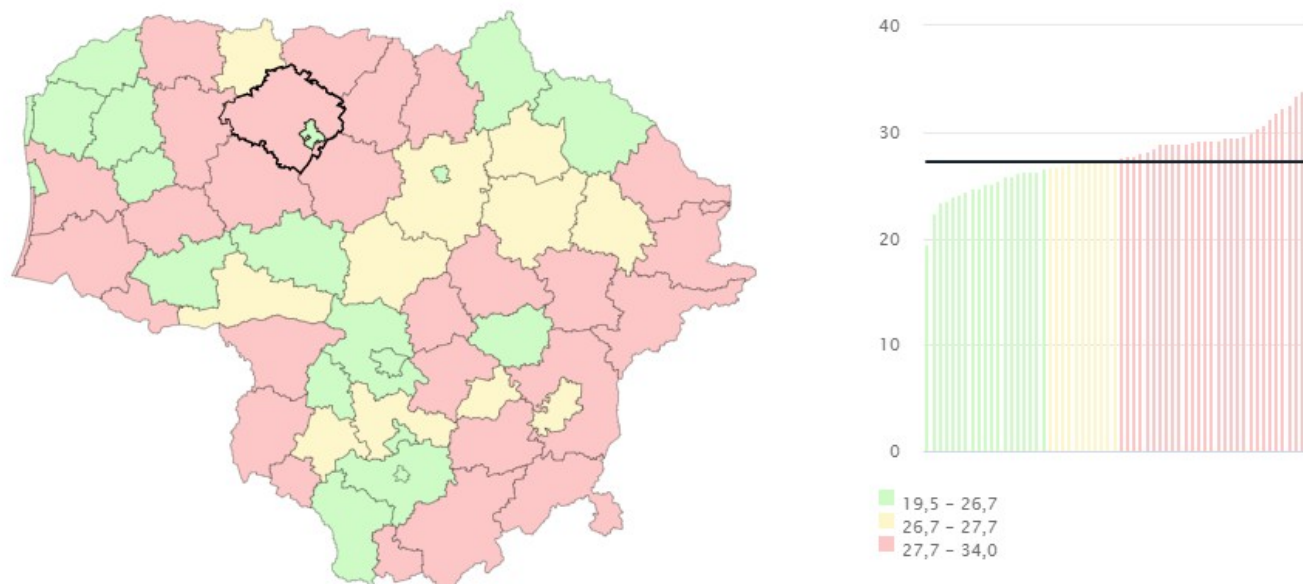
II SKYRIUS. SPECIALIOJI DALIS

2.1. IŠVENGIAMAS MIRTINGUMAS

Išvengiamas mirtingumas – mirusiųjų nuo nulemtų ligų ar būklių, kurių galima išvengti taikant žinomas efektyvias prevencines, diagnostikos ir gydymo priemones, dalis nuo visų gyventojų mirčių. Remiantis duomenimis apie išvengiamą mirtingumą, galima daryti išvadas apie sveikatos priežiūros ir sveikatos politikos įtaką gyventojų sveikatai bei numatyti naujas ar tobulinti esamas veiksmų kryptis. Šie duomenys naudingi sveikatos sistemoje dirbantiems specialistams, kuriantiems ir įgyvendinantiems prevencines sveikatos programų priemones bei vykdančioms sveikatos politiką, kadangi išvengiamo mirtingumo rodiklis netiesiogiai parodo sveikatos priežiūros sistemos efektyvumą ir kokybę.

Išvengiama liga (būklė) – liga (būklė), kurios galima išvengti dėl visuomenės sveikatos intervencijų (pvz., prevencinės priemonės, skirtos rizikos faktoriams, socialinei-ekonominei būklei, aplinkos veiksniams ir kt.). Pagydoma liga – liga, kuri gali būti išvengta (pagydyta) dėl optimalios sveikatos priežiūros kokybės.

Lietuvoje 2021 m. buvo galima išvengti 27,2 proc. (12 994) mirčių. Šiaulių rajono savivaldybėje – 31,9 proc. (215) mirčių. Šiaulių rajono išvengiamo mirtingumo rodiklis 4,7 proc. punktais didesnis už Lietuvos rodiklį ir patenka tarp savivaldybių, turinčių prasčiausią rodiklį Lietuvoje (žr. 5 pav.).

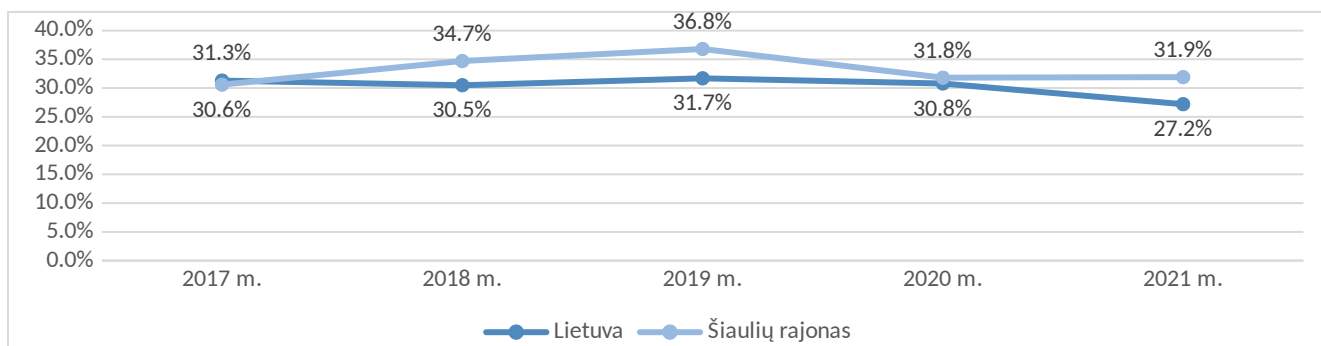

5 pav. Išvengiamas mirtingumas Lietuvos Respublikoje 2021 m. (proc.) šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt

Didžiausias išvengiamas mirtingumas buvo 2019 m., mažiausias 2017 m. Išvengiamo mirtingumo mažėjimo tendencija, priešingai nei Lietuvoje, Šiaulių rajone nepastebima (žr. 6 pav.).

2021 m. šio rodiklio santykis su Lietuva 1,17, kai 2020 m. – 1,04, o 2019 m. buvo 1,16. Už mažiausią rodiklį turinčios Klaipėdos miesto savivaldybės (22,4%) Šiaulių rajono savivaldybės rodiklis didesnis 9,5 proc. punktais.

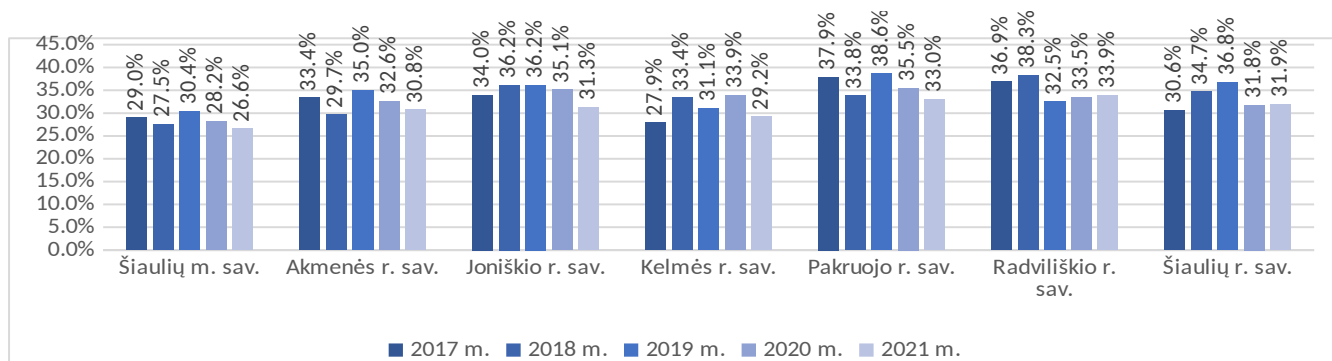
2021 m. pastebima, kad išvengiamas mirtingumas Šiaulių rajono savivaldybėje padidėjo per 0,1 proc. punktą, lyginant su 2020 m. (31,8%). O lyginant su 2019 m., sumažėjo per 4,9 proc. punktus (2019 m. – 36,8%). Vertinant penkerių metų laikotarpį (2017–2021 m.), Šiaulių rajono rodiklis yra padidėjęs per 0,6 proc. punktus ir vis dar išlieka vienu prasčiausiu Lietuvoje.

6 pav. Išvengiamas mirtingumas Šiaulių rajono savivaldybėje ir Lietuvos Respublikoje 2017 – 2021 m. (proc.), šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt

2021 m. Šiaulių apskrityje didžiausias išvengiamo mirtingumo rodiklis buvo Radviliškio rajono savivaldybėje (33,9%), o mažiausias – Šiaulių miesto savivaldybėje (26,6%). Už mažiausią Šiaulių miesto savivaldybės rodiklį 2021 m. Šiaulių rajono savivaldybės rodiklis yra didesnis per 5,3 proc. punktus (žr. 7 pav.)

Lyginant visas Šiaulių apskrities savivaldybes su 2020 m. rodikliais, rodikliai sumažėjo beveik visose apskrities savivaldybėse, išskyrus Radviliškio ir Šiaulių rajonų savivaldybes. Labiausiai sumažėjo Kelmės rajono savivaldybėje (per 4,7 proc. punktus) ir Joniškio rajono savivaldybėje (per 3,8 proc. punktus). Lyginant su 2019 m. rodikliais, labiausiai sumažėjo Pakruojo rajono savivaldybės rodiklis (per 5,6 proc. punktus) ir Joniškio rajono savivaldybės rodiklis (per 4,9 proc. punktus).

7 pav. Šiaulių apskrities savivaldybių išvengiamo mirtingumo rodikliai 2017–2021 m., šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt

2.2. SUSIŽALOJIMAI DĖL NUKRITIMŲ (W00-W19) 65+ METŲ AMŽIAUS GRUPĖJE

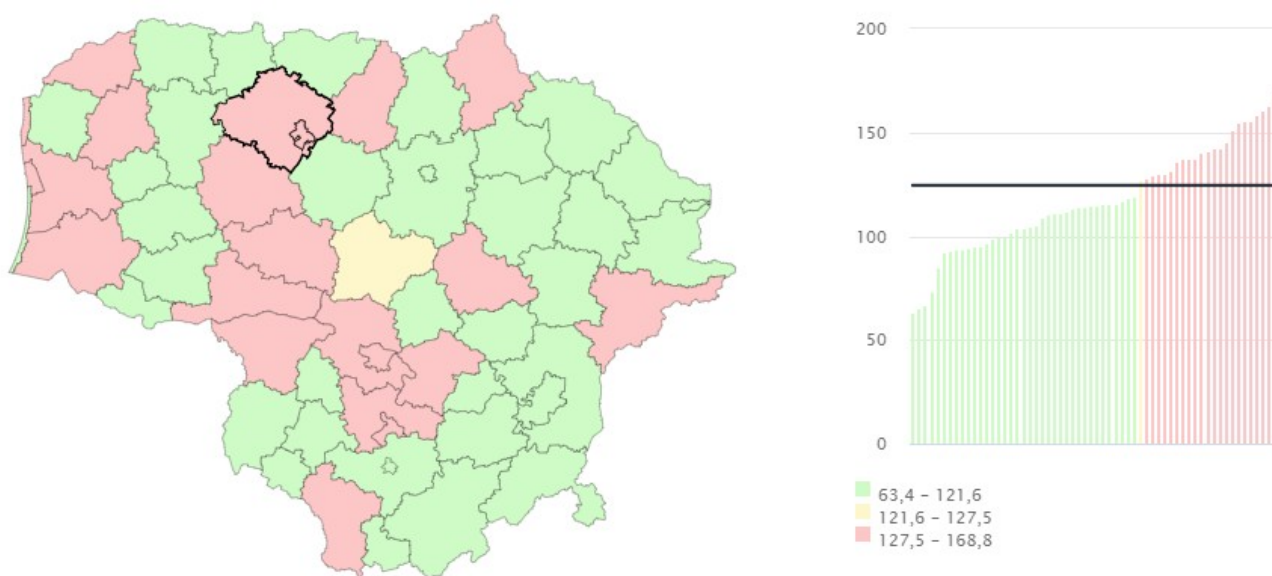
Pagyvenę žmonės yra tarp pažeidžiamiausių visuomenės grupių, tad jų sveikatos ir saugos klausimams turi būti skiriamas padidintas dėmesys. Mokslininkų nuomone, prognozuojama, kad iki 2050-ųjų metų gimstamumas Europoje didės nežymiai, vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė ilgės, tad

senyvo amžiaus žmonių neišvengiamai daugės. Svarbu užtikrinti pagyvenusių žmonių sveikatą ir sveikesnę senatvę.

Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyv. – tai per metus stacionarinėse sveikatos priežiūros įstaigose užregistruotų susižalojimų dėl nukritimų (TLK- 10-AM W00-W19) atvejų skaičius tarp 65 metų ir vyresnio amžiaus gyventojų, tenkantis 10 000 gyventojų.

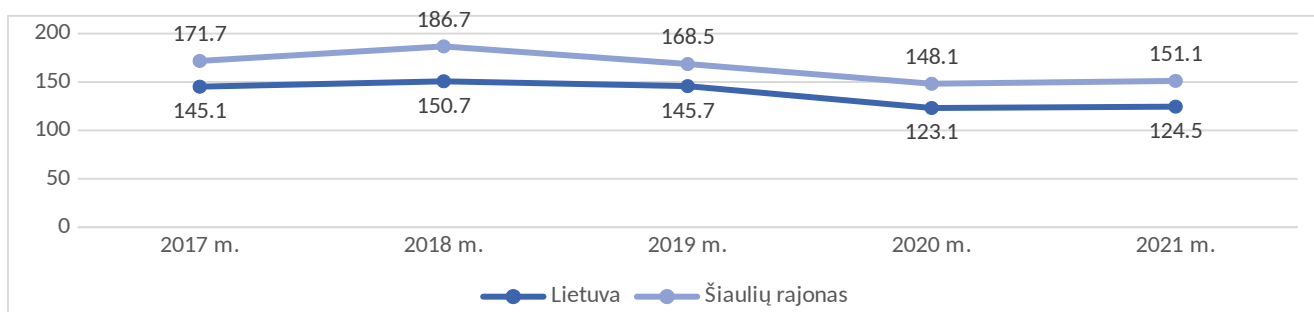
2021 m. Lietuvoje 6 976 65+ m. amžiaus žmonės susižalojo nukritus. Šiaulių rajono savivaldybėje 2021 m. nukritus susižalojo 120 65+ m. amžiaus žmonės.

Šiaulių rajono savivaldybėje šis rodiklis apie 18 proc. didesnis už Lietuvos vidurkį (atitinkamai Lietuvoje – 124,5 atv. 10 000 gyventojų 65+ m.; Šiaulių rajone – 151,1 atv. 10 000 gyventojų 65+ m.) (žr. 7 pav.). Šiaulių rajono savivaldybė patenka tarp savivaldybių, turinčių prasčiausią rodiklį Lietuvoje, pagal susižalojimus dėl nukritimo 65+ amžiaus grupėje (žr. 8 pav.).

8 pav. Susižalojimai dėl nukritimo atvejų 65+ m. amžiaus grupėje Lietuvos Respublikoje 2021 m. (10 000 gyv.), šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt

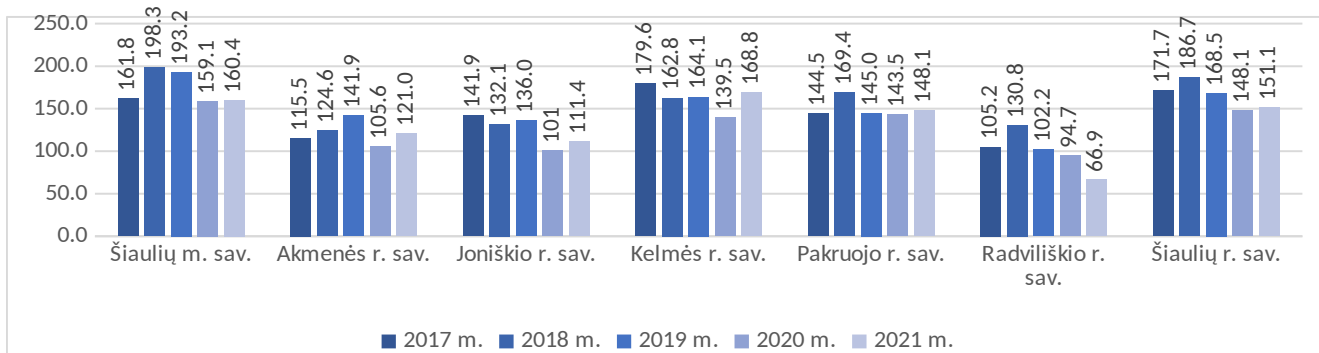
Daugiausiai susižalojimų dėl nukritimų 65+ metų amžiaus grupėje buvo 2018 m., mažiausiai 2020 m. (žr. 9 pav.) Šiaulių rajono savivaldybėje stabilus susižalojimų dėl nukritimų 65+ metų amžiaus grupėje mažėjimo nepastebima.

9 pav. Susižalojimai dėl nukritimo atvejų 65+ m. amžiaus grupėje Šiaulių rajono savivaldybėje ir Lietuvos Respublikoje 2016 – 2020 m. (10 000 gyv.), šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt

2021 m. šio rodiklio santykis su Lietuva 1,21, kai 2020 m. – 1,2, o 2019 m. buvo 1,16. Už mažiausią rodiklį turinčios Radviliškio rajono savivaldybės (66,9 atv. 10 000 gyv. 65+ m. amžiaus) Šiaulių rajono savivaldybės rodiklis didesnis apie 56 proc.

2021 m. pastebima, kad susižalojimų dėl nukritimų 65+ amžiaus grupėje Šiaulių rajono savivaldybėje padaugėjo apie 2 proc., lyginant su 2020 m. (148,1 atv. 10 000 gyv. 65+ m.). O lyginant su 2019 m., sumažėjo apie 11 proc. (2019 m. – 168,5 atv. 10 000 gyv. 65+ m.). Vertinant penkerių metų laikotarpį (2017–2021 m.), Šiaulių rajono rodiklis yra sumažėjęs 12 proc., tačiau vis dar išlieka vienu prasčiausiu Lietuvoje. Penkerių metų laikotarpiu (2017–2021 m.) mažiausias susižalojimų dėl nukritimų 65+ m. amžiaus grupėje Šiaulių rajono savivaldybėje skaičius – 2020 m. (148,1 atv. 10 000 gyv. 65+ m.).

10 pav. Šiaulių apskrities savivaldybių susižalojimų dėl nukritimo atvejų 65+ m. amžiaus grupėje rodikliai 2017–2021 m., šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt

2021 m. Šiaulių apskrityje daugiausiai susižalojimų dėl nukritimo 65+ metų amžiaus grupėje buvo užfiksuota Kelmės rajono savivaldybėje (168,8 atv. 10 000 gyv.), o mažiausiai – Radviliškio rajono savivaldybėje (66,9 atv. 10 000 gyv.) (žr. 10 pav.). Už mažiausią Radviliškio savivaldybės rodiklį 2021 m. Šiaulių rajono savivaldybės rodiklis yra rodiklis didesnis apie 56 proc.

Lyginant visas Šiaulių apskrities savivaldybes su 2020 m. rodikliais, rodikliai padidėjo beveik visose apskrities savivaldybėse, išskyrus Radviliškio rajono savivaldybę. Labiausiai padidėjo Kelmės rajono savivaldybėje (per 29,3 proc. punktus) ir Akmenės rajono savivaldybėje (per 15,4 proc. punktus). Lyginant su 2019 m. rodikliais, labiausiai sumažėjo Radviliškio rajono savivaldybės rodiklis (per 35,3 proc. punktus) ir Šiaulių miesto savivaldybės rodiklis (per 32,8 proc. punktus).

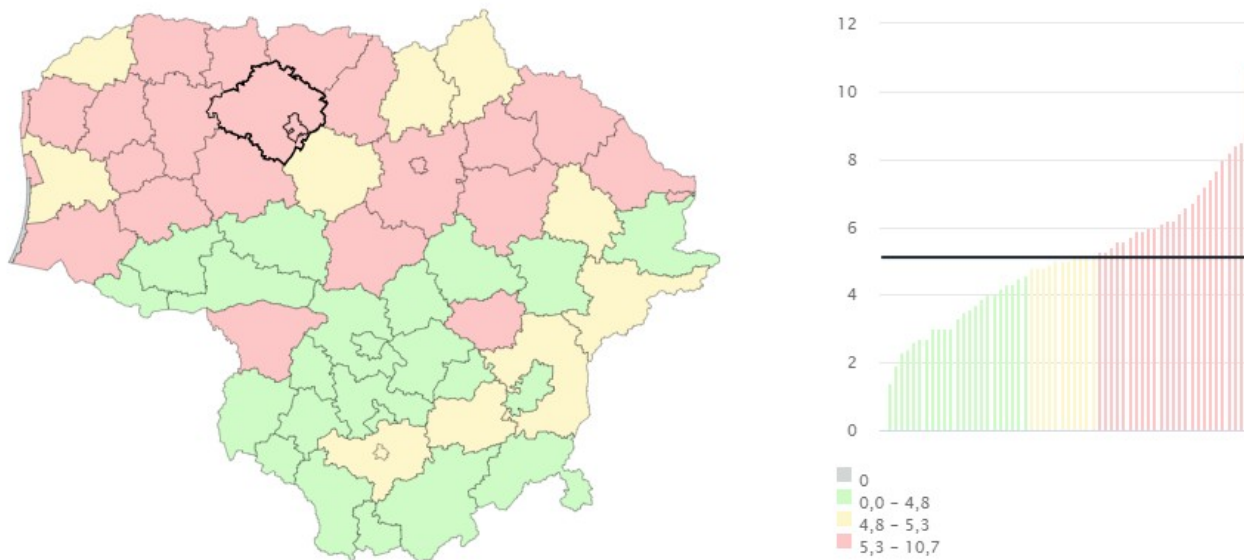
2.3. TRANSPORTO ĮVYKIUOSE PATIRTOS TRAUMOS (V00-V99)

Nors Lietuvoje ir skiriamas nemažas dėmesys avaringumui keliuose mažinti, 2021 m. stacionare užregistruoti 1 419 ligonių, patyrusių traumą kelyje, tai yra 305 traumomis mažiau nei 2020 m. Žuvusiųjų dėl traumų keliuose 2021 m. (žuvo 184 asmenų) buvo šiek tiek mažiau nei 2020 m. (žuvo 216 asmenų).

Daugiausiai transporto įvykiuose patirtų traumų (V00–V99) 2021 m. užregistruota didžiųjų šalies savivaldybių gyventojams (Vilniaus m. sav. – 238 gyventojai patyrė traumas transporto įvykiuose, Kauno m. sav. – 138, Klaipėdos m. sav. – 80). Tai lėmė didesni ir intensyvesni transporto priemonių srautai didžiuosiuose šalies miestuose.

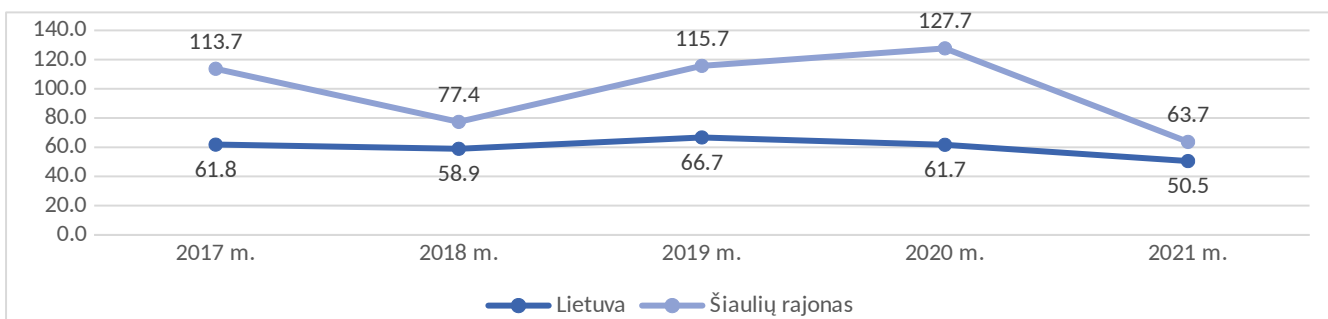
Šiaulių rajonas patenka į raudonąją zoną dėl didelio traumų dėl transporto įvykių skaičiaus, kuris viršija Lietuvos vidurkį (žr. 11 pav.). 2021 m. Šiaulių rajono savivaldybės rodiklis yra 63,7 atvejų 100 000 gyv., šis rodiklis 1,26 kartus didesnis už Lietuvos vidurkį (50,5 atv. 100 000 gyv.). Šiaulių

rajono savivaldybės rodiklis yra apie 70 proc. didesnis už Varėnos rajono savivaldybės rodiklį (19,1 atv. 100 000 gyv.), kuris yra mažiausias Lietuvoje, bei apie 32 proc. mažesnis už Pakruojo rajono savivaldybės rodiklį (93,0 atv. 100 000 gyv.), kuris yra didžiausias Lietuvoje.

11 pav. Transporto įvykiuose patirtos traumos (V00-V99) Lietuvos Respublikoje 2021 m. (10 000 gyv.), šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt

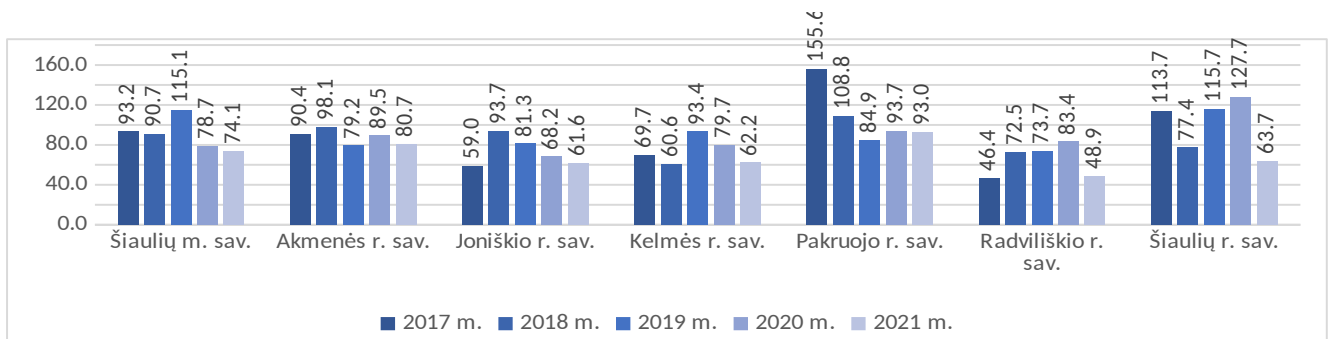
2021 m. pastebima, kad traumų, patirtų transporto įvykiuose, Šiaulių rajono savivaldybėje sumažėjo apie 50 proc., lyginant su 2020 m. (127,7 atv. 100 000 gyv.). Lyginant su 2019 m., transporto įvykiuose patirtų traumų skaičius sumažėjo apie 45 proc. (2019 m. – 115,7 atv. 100 000 gyv.). Mažiausias traumų, patirtų transporto įvykiuose, skaičius Šiaulių rajono savivaldybėje buvo 2018 m. (77,4 atv. 100 000 gyv.) (žr. 12 pav.).

12 pav. Transporto įvykiuose patirtos traumos (V00-V99) Šiaulių rajono savivaldybėje ir Lietuvos Respublikoje 2017–2021 m. (100 000 gyv.), šaltinis - Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt

2021 m. Šiaulių apskrityje daugiausiai transporto įvykiuose patirtų traumų buvo Pakruojo rajono savivaldybėje (93,0 atv. 100 000 gyv.), o mažiausiai – Radviliškio rajono savivaldybėje (48,9 atv. 100 000 gyv.) (žr. 13 pav.).

Už mažiausią Radviliškio rajono savivaldybės rodiklį 2021 m. Šiaulių rajono savivaldybės rodiklis yra didesnis apie 30 procentų. Vertinant 5 metų laikotarpį (2017–2021 m.), Šiaulių rajono rodiklis yra sumažėjęs 44 procentais.

13 pav. Šiaulių apskrities savivaldybių traumų, patirtų transporto įvykiuose (V00-V99), skaičius 2017 – 2021 m. (100 000 gyv.), šaltinis – Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt

Lyginant visas Šiaulių apskrities savivaldybes su 2020 m. rodikliais, pastebima, kad transporto įvykiuose patirtų traumų rodikliai sumažėjo visose apskrities savivaldybėse. Labiausiai sumažėjo Šiaulių rajono (per 64,1 proc. punktus) ir Radviliškio rajono (per 34,4 proc. punktus) savivaldybių rodikliai.

Lyginant su 2019 m. rodikliais, labiausiai sumažėjo Šiaulių rajono savivaldybės rodiklis – per 52,1 proc. punktus (nuo 127,7 atv. 100 000 gyv. 2019 m. iki 63,7 atv. 100 000 gyv. 2021 m.), labiausiai padidėjo Pakruojis rajono savivaldybės rodiklis – per 8,1 proc. punktus (nuo 84,9 atv. 100 000 gyv. 2019 m. iki 93 atv. 100 000 gyv. 2021 m.).

APIBENDRINIMAS

- 2021 m. 7 Šiaulių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodikliai pateko tarp prasčiausių Lietuvos savivaldybių kontekste, 13 – tarp geriausių ir visi kiti tarp Lietuvos vidurkį atitinkančių rodiklių.

- Lyginant su Lietuvos vidurkiu, 2021 m. Šiaulių rajono gyventojų vidutinė gyvenimo trukmė yra 0,5 metų ilgesnė už Lietuvos vidurkį (Lietuvos – 74,2 m., Šiaulių rajonas – 74,7 m.). Lyginant su kitomis savivaldybėmis, Šiaulių rajono gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė nuo ilgiausios gyvenimo trukmės skiriasi (Neringos savivaldybė – 80,3 m.) 5,6 metais, o nuo trumpiausios (Šalčininkų rajono savivaldybė – 68,4 m.) 6,3 metais.

- Šiaulių rajono išvengiamo mirtingumo rodiklis viršija Lietuvos vidurkį. 2021 m. Šiaulių rajono savivaldybės rodiklis yra 31,9 procentai, šis rodiklis 4,7 proc. punktais didesnis už Lietuvos rodiklį – 27,2 procentai. 2021 m. pastebima, kad išvengiamas mirtingumas Šiaulių rajono savivaldybėje padidėjo per 0,1 proc. punktą, lyginant su 2020 m. ir sumažėjo per 4,9 proc. punktus lyginant su 2019 metais. Vertinant penkerių metų laikotarpį (2017–2021 m.), Šiaulių rajono rodiklis yra padidėjęs per 0,6 proc. punktus.

- Šiaulių rajono savivaldybė patenka tarp savivaldybių, turinčių prasčiausią rodiklį Lietuvoje, pagal susižalojimus dėl nukritimo 65+ amžiaus grupėje. Šiaulių rajono savivaldybėje šis rodiklis apie 18 proc. didesnis už Lietuvos vidurkį (atitinkamai Lietuvoje – 124,5 atv. 10 000 gyventojų 65+ m.; Šiaulių rajone – 151,1 atv. 10 000 gyventojų 65+ m.). 2021 m. susižalojimų dėl nukritimų 65+ amžiaus grupėje Šiaulių rajono savivaldybėje padaugėjo apie 2 proc., lyginant su 2020 m. (148,1 atv. 10 000 gyv. 65+ m.). O lyginant su 2019 m., sumažėjo apie 11 proc. (2019 m. – 168,5 atv. 10 000 gyv. 65+ m.). Vertinant penkerių metų laikotarpį (2017–2021 m.), Šiaulių rajono rodiklis yra sumažėjęs 12 proc., tačiau vis dar išlieka vienu prasčiausiu Lietuvoje.

- Šiaulių rajonas patenka į raudonąją zoną dėl didelio traumų dėl transporto įvykių skaičiaus, kuris viršija Lietuvos vidurkį. 2021 m. Šiaulių rajono savivaldybės rodiklis yra 63,7 atvejų 100 000 gyv., šis rodiklis 1,26 kartus didesnis už Lietuvos vidurkį (50,5 atv. 100 000 gyv.). 2021 m. traumų, patirtų transporto įvykiuose, Šiaulių rajono savivaldybėje sumažėjo apie 50 proc., lyginant su 2020 m. (127,7 atv. 100 000 gyv.), taip pat sumažėjo apie 45 proc., lyginant su 2019 m. (2019 m. – 115,7 atv. 100 000 gyv.).

-

REKOMENDACIJOS

1. Siekiant sumažinti išvengiamą mirtingumą Šiaulių rajone rekomenduojama:

- didinti valstybinių profilaktinių programų įgyvendinimo mastą asmens sveikatos priežiūros įstaigose (ASPI) ir profilaktiškai pasitikrinti pakviesti kuo daugiau nustatytos amžiaus grupės gyventojų;

- didinti ASPI, visuomenės sveikatos įstaigų bei nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą siekiant padidinti informuotumą apie galimybes dalyvauti prevencinėse programose, finansuojamose iš PSDF lėšų;

- didinti ASPI, visuomenės sveikatos įstaigų bei valstybinių ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą siekiant padidinti gyventojų informuotumą apie Šiaulių rajone teikiamas medicines, socialines ir psichologines paslaugas, skirtas rizikingai, žalingai alkoholi vartojantiems asmenims, nuo alkoholio priklausomiems asmenims ir / ar jų artimiesiems;

- vykdyti nelaimingų atsitikimų prevencijos priemones, ypatingą dėmesį skiriant nelaimingiems atsitikimams darbo vietoje: didinti darbuotojų ir darbdavių žinias apie sveikatą ir saugą darbe; skatinti darbdavius įgyvendinti sveikatą ir saugą darbe užtikrinančias priemones.

2. Siekiant sumažinti susižalojimus dėl nukritimo 65+ m. amžiaus grupėje rekomenduojama:

- gerinti ir užtikrinti nuolatinę viešųjų erdvių, pėsčiųjų takų priežiūrą šaltuoju laikotarpiu (valyti, barstyti šaligatvius, laiptus ir kitus paviršius bei kitas viešąsias erdves);

- užtikrinti gatvių apšvietimą tamsiu paros metu, prie laiptų įrengti turėklus;

- organizuoti ir vykdyti mokymus, skleisti informaciją pagyvenusiems asmenims bei jų artimiesiems apie gyvenamosios aplinkos pritaikymą griuvimų prevencijai;

- vykdyti įvairias fizinio aktyvumo priemones, galinčias sumažinti vyresnių žmonių kritimų ir su jais susijusių traumų skaičių;

- skatinti vyresnio amžiaus gyventojus įsitraukti į fizinio aktyvumo veiklas, siekiant pagerinti jų koordinaciją ir pusiausvyrą;

- didinti gyventojų informuotumą apie sveiką gyvenimą: visavertę mitybą, pakankamą fizinį aktyvumą ir neigiamą žalingų įpročių poveikį sveikatai;

- sudaryti galimybes apmokyti asmenis (bendruomenės slaugytojus, socialinius darbuotojus) teikti konsultacijas dėl nukritimų prevencijos asmenims, vyresniems negu 65 m., ir jų artimiesiems;

- skatinti ASPI dirbančius sveikatos priežiūros specialistus (šeimos gydytojus, bendruomenės slaugytojus, šių įstaigų vadovus) identifikuoti 65 m. ir vyresnio amžiaus asmenis, kurių fizinis aktyvumas yra nepakankamas ir / arba turinčių kitų lėtinių neinfekcinių ligų rizikos veiksnių, nukreipti juos dalyvauti fizinio aktyvumo užsiėmimuose, taikant motyvavimo priemones;

- skatinti gyventojus dalyvauti kitose vykdomose prevencinėse programose ir reguliariai tikrintis sveikatą.

3. Siekiant sumažinti avaringumą ir traumų bei mirtingumo kelių eismo įvykiuose skaičių:

- didinti gyventojų informavimą saugaus eismo klausimais (informacinė sklaida);

- ugdymo įstaigose mokyti vaikus saugaus eismo ir kultūros kelyje;

- griežčiau kontroliuoti gyventojus, pažeidžiančius kelių eismo taisykles;

- stiprinti saugumo priemones;

- gyventojams organizuoti saugaus eismo renginius, akcijas, mokymus, socialines reklamas;

- organizuoti teorinius ir praktinius pirmosios pagalbos mokymus, užsiėmimus gyventojams;

- gerinti gatvių, kelių infrastruktūrą avaringose vietose įrengiant saugumo priemones, pakankamą apšvietimą ir kita.
